

Redacțiunea Administrativă
Tipografia:
BRAȘOVU, piața mare Nr. 22
Părisuri neînțelese nu se re-
trimit. Manuscrisurile nu se re-
trimit!

București 10 Decembrie:
Era osv., p. a mare Nr. 22
Inserate mai târziu în Viena
Ludwig Moser, Franz von Soller
(Otto Moser), scrieri: Schickel, Alois
Hornig, M. Dvkes, A. Oppel, J. Dom-
berger în Budapesta: A. V. Sol-
berger în Anon. Eckenstein Bernat-
in Frankfurt: G. L. Dauts; în Hun-
burg: A. Steiner.

Prețul inserțiilor: o serie
garzondu pe o săptămână 6 or.
și 90 or. Imbra pentru a pu-
blicare. Publicări mai dese
după tariful și învoială.
Mecame pe pagina III-a o
seră 10 or. v. a. sau 80 ani.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANUL III.

"Gazeta" este în să-care di.
Abonamente pentru ANUL III:
Pe un an 12 fl., pe șase luni
6 fl., pe trei luni 3 fl.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 franci, pe trei luni
10 franci.

Se primum la toate oficiile
postale din țară și din afară
și la dd. colectorii.

Abonamentul pentru BRAȘOVU:
la administrațiune, piața mare
Nr. 22. etagiul I.: pe un an
10 fl., pe șase luni 6 fl., pe trei
luni 2 fl. 50 or. Cu duculă la
casă: Pe un an 12 fl., pe
șase luni 6 fl., pe trei luni 3 fl.
Un exemplar 5 or. v. a. sau
15 bani.

Atât abonamentele cât și
inserțiunile sunt a se plăti
înainte.

Nr. 284.

Brașov, Joi 20 Decembrie (1 Ianuarie 1891)

1890.

Nou abonament
la
"GAZETA TRANSILVANIEI".
Cu 1 Ianuarie 1891 stilul vechiu
se deschide nou abonament, la care în-
vităm pe toți amicii și spriljitorii folei noastre.

Prețul abonamentului:
Pentru Austro-Ungaria: pe trei luni 3 fl.
pe șase luni 6 fl., pe un an 12 fl.
Pentru România și străinătate: pe trei
luni 10 franci, pe șase luni 20 franci, pe un
an 40 franci.

**Abonamente la numerele cu data de
Duminecă:**
Pentru Austro-Ungaria: pe un an 2 fl., pe
șase luni 1 fl.
Pentru România și străinătate: pe un an 8
franci, pe șase luni 4 franci.

Abonarea se poate face mai ușor și
mai repede prin mandate postale.

Domnii, cari se vor abona din nou
se binevoescă a scrie adresa lămurită și
a arăta și posta ultimă.

Administrațiunea "Gazetei Transilvaniei".

Brașov, 10 Decembrie v. 1890.

Precum suntem informați, des-
bateră proiectului de lege pentru
asilurile de copii va fi pusă la
ordinea zilei în camera ungară,
îndată după redeschiderea ei, în
a doua jumătate a lunii lui Ianuarie 1891.

Nu va prinde der mirare pe
nimeni decât în asemenea impre-
jurări aflăm de bine a reveni și
astăzi asupra fatalei cestiuni a
Kișdedovurilor.

Intre particularitățile ciudate,
escentrice și periculoase ale ace-
stui proiect de lege, cu care vrea
să ne fericescă Csáky, este a se
numera fără îndoială în rândul
întâiu acea dispozițiune, care se
referă la instrucțiunea copiilor în
rugăciuni.

Am vădit vorbit mai de multe-
ori de monstruositatea planului
șovinistic, de a sili pe copii să
cânte și să se roge unguresce în
asiluri. Și acest plan nu este
numai o chimera, ci i-s-a dat
carne și oase formulându-l în § 8
al proiectului de lege asupra asi-
lurilor de copii.

Am vădit, că aceste dispoziții
sunt de natură a crea stări anar-
chice turburându liniștea în sinul
confesiunilor.

Ne pare bine, că acuma aflăm
și în "Sieb. d. Tageblatt" espi-
mate aceleași temeri cu privire la
§ 8 și ne mirăm numai cum po-
te să domnescă în sinul biserici-
lor din Ardel, de tote confesiu-
nile, o tăcere atât de adâncă în
fața unor asemenea demersuri ale
guvernului.

Foia săsescă din Sibiu gă-
sesce dispoziția §-lui 8 în totu ca-
sul ca foarte periculoasă, căci ori-
că instrucțiunea din rugăciuni se
va face foarte superficială și atunci
își va perde din valoare foarte mult,
ori-că ea se va urma serios, atun-
ci ea ar trebui să se razime
pe datini și istorisiri religioase.
Acosta însă nu se poate face fără
a se altera caracterul confesiu-
nal al copiilor, căci aceștia se
vor trimite la asiluri fără consi-
derare la confesiune.

De aceea "Sieb. Tagbl." dice
cu totu dreptul, că instrucțiunea
în rugăciuni ar trebui să se
ștergă cu totul din programa
asilurilor și să se lase în grija
mamelor.

Der șovinistii tocmai prin ru-
găciuni și cântări în limba ma-
ghiară vor să dobândescă marile
rezultate de maghiarizare în Kiș-
dedovuri. Adevărat că copilul
învață dela mamă să se roge, der
șovinistii tocmai dela sinul mamei
vor să-l înstrăineze pe copilul
nemaghiar.

Pentru cazul când însă s'ar
susține instrucțiunea în rugăciuni
pentru asiluri, "Sieb-Tagbl." dice
că trebuie să se păzescă conștiința
confesională a copiilor, și că a-
ceștia atunci ar trebui să fiă deo-
sebiți după confesiuni, er insti-
tutorele ar trebui să procedă la
instruire în spiritul confesiunii
respective, cum se întâmplă și în
Bavaria.

Una numai nu înțelegem:
cum s'ar pute ca o institutore ma-
ghiară să potă instrui în rugăciuni
de pildă pe copii români chiar și
decă va face cruce ca Români?

De aceea mai bine să rămână
confesiunile pe lângă pretensiunea
de a se șterge §-ul 8 cu totul,
ca să se delătureze urmările lui
rele pentru pacea lor.

Der ca să potă reuși confe-
siunile ar trebui mai înteu să se
înțelegă între sine și să iasă odată
din apatia lor.

Cestiunea ardelă în camera română.

Ședința dela 8 Decembrie v. 1890.

D-lu Valerianu Urseanu, continu-
ând: Etă, într'adever, cum se exprimă
unul din diarele cele mai însemnate
unguresci, diarul "Magyar Allam", care
se crede a fi organul cardinalului me-
tropolit al Ungariei; și acesta cu o-
cacia grațierei venerabilului generalu
Traianu Doda de cătră marinimosul
împăratu Franz Iosif:

"Mulți omeni sunt dispuși a crede,
observă acelu diaru, că nu mai există în
Ungaria cestiunea naționalităților, pen-
tru-că această cestiune este latentă, pen-
tru-că ea nu face nici o irupțiune în
desbaterile parlamentare, și pentru-că
chiar pressa națiunilor interesate nu
formulează, în modu șgomotos, revendi-
cările sale. Aci este însă o mare greșelă.
Cestiunea naționalităților clocește ca
focul sub cenușă. Ea este mascată prin
o politică brutală și ipocrită a guvernul-
lui. Acosta primejdia va rămâne într-o
stare îngrijitoare până în momentul
când complicațiunile venite din afară îi
vor da totu avântul pentru a răsturna
ordinea actuală de lucruri. Este incon-
testabil, că un asemenea desnodământ
va fi de o sută de ori mai dezastruos
decât o soluțiune conciliantă, multămită
căreia naționalitățile ar pute trimite
chiar de acum 40 sau 50 de represen-
tanți în Parlamentu..."

"Este ore adevărată, că conflictul
între naționalitățile, cari conlocuesc în
Ungaria, să fiă înlăturat? Se poate șterge
acest pericol din lista acelor difi-
cultăți, de cari suntem siliți să ținem
socotă? Cine ar cuteza să o susțină?
— Nimeni."

Nimeni, dice "Magyar Allam", der
nimeni afară de densus; căci imensa
majoritate a Ungurilor cutază să sus-

țină, că în Ungaria astăzi nu mai există
o cestiune a naționalităților, deși un
număr îndoit de Maghiari protestează
și se ridică contra unei asemenea negări.

Iată, D-lor deputați, pasagiul cel
mai important, care ne exprimă vede-
rile cardinalului metropolit al Ungariei,
și care ne autorisă pe noi să ridicăm
vocea în Parlamentul român pentru a
protesta; căci nimeni în această lume nu
va sta cu mâinile în sim, când va vedé
pe fratele lui șvercolindu-se sub mâna
apăsărei.

Decă der gazetele din Ungaria, din
Francia, din Austria și din Germania au
căutat să pună cestiunea înaintea opi-
niunii publice europene, cum nu ni-s'ar
recunoscă nouă dreptul acesta ca să ri-
dicăm vocea noastră pentru a protesta
contra persecuțiilor ce se fac frați-
lor noștri Români de peste Carpați?

Era, D-lor, în Anglia o lege, sub
Enric VIII, care pedepsea cu morțe pe
toți aceia, cari ar fi preșis morțea
regelui.

S'a întâmplat, că tocmai regele
era bolnav foarte grav, și medicii cari
il curariseau, de temă ca să nu fiă
trimiși la morțe, l'au lăsat să moră
fără a spune nimic despre acesta. Mon-
tesquieu, care relatează acest fapt, ob-
servă, cu drept cuvânt, că legile des-
potice sunt așa de funeste, încât ele
de multe ori se întorc chiar contra ace-
lor, cari le fac.

Totu astfel și cu Ungaria, care
vine să lovescă tocmai în aceia, cari îi
arată primejdia, de care se apropia.

Decă am luat cuvântul aci ca să
arătăm relele, de cari suferă Români
de peste Carpați, n'am făcut o nici din
sentiment de ură, nici din spirit de
ostilitate; der am făcut-o acesta pentru
a arăta vecinilor noștri Unguri pericu-
lul, la care se espun din cauza acestor
persecuțiuni. Și de-odată cu pericolul,
la care se espun denuși, ne espun și
pe noi, ba pot chiar periclită pacea
Europei; căci după cum foarte bine ob-
servă un diaru francesu: "cette ques-
tion brûlante interesse non seulement
la paix de la monarchie dualiste, mais
encore celle de l'Europe entière."

D-vostre sciiți, D-lor, decă omeni
de stat francesi ar fi ascultat de tim-
puri să introducă reformele reclamate de
progresul timpului, revoluțiunea francesă
n'ar fi avută loc, seu cel puțin n'ar
fi fost așa de crâncenă și dezastruoasă
pentru Francia.

Ei bine, totu așa și cu bărbații de
stat ai Ungariei; decă ei nu vor căuta
să dea atențiune adevăraților amici sin-

FOILETONUL "GAZ. TRANS."

Paulu Rubly.

(A. Ghislanzoni.)

A fost un tiner trimbișu, care,
de nu mă înșel, s'a născut în Dal-
mația; însă ca tiner a ajuns în Vene-
ția și în etate de 20 de ani a devenit
membru al orchestrei dela teatrul
"Fenice".

Paulu Rubly, acesta a fost numele
tinerului artist; natura l'a dăruit cu
una dintre acele fisionomii, care lasă o
impresiune nestersă în inima celui ce
l'a vădutu. fiă și numai odată.

Imi aduc aminte, că în vera anului
1857 am călătorit cu el din Veneția.
Elu mergea la Padua, ca să ia parte la
ceremoniile solemne ale srbătorii S-lui
Antoniu, er eu călătoriam la Milano.

Abia a intrat în sala de așteptare,
și atât el, cât și tinera damă, ce o
avea la brațul său, mi-au răpit ochii,
inima și sufletul. Asupra mai multor
călători a făcut de asemenea o impresi-
une mare înfățișarea lor. De pe fețele
tuturor puteai ceti expresiunea cea mai
viuă a simpatiei.

"Cine sunt aceștia?" — am între-
bat de unu domn venețian, care îi
salută amicabil.

— "Bărbatul e artistul Paulu
Rubly, membru al orchestrei teatrului
"Fenice" și trimbișu escentu, er sër-
mana femeia, care stă lângă el, e soția
lui, e soția numai de trei luni, și proba-
bil, că nu va ajunge alte trei luni."

"Ah! Așa crești d-ta, domnule?"
— "Uită-te bine numai la ea și te
vei convinge, că ilusia aci nu are loc.
In peptul acestei femei distruge tuber-
culosa."

In decursul acestui dialog, tiner-
ul artistu șed cu soția sa palidă în-
tr'unu unghiu al salei. Cu o confi-
dență gingașă se prinseră de mână, ca
doi copilași, prin surisul, prin privirile
lor vorbeau la olaltă, așa delicat, cum
vocea omenescă nu-i în stare să vor-
bescă. Der surisul lor fu scurtu, și
când dispăr, nu a lăsat în urmă-i de-
cât durere.

Sunetul clopoțelului invită pe că-
lători să se suie în tren. Călătorii toți
grăbiră spre ușă. Eu încă am urmat

esemplul celorlalți și lăsându înderept
tinera și simpatia părechia, care întru
atata imi escită interesarea, am plecat
să-mi caut loc în cupeul meu de
clasa II.

Așa distras, cum eram, am în-
trat într'unu cupeu, în care nu era
iertat fumatul, și tocmai era să mă
dau jos din el, când tinera părechia
venia chiar acolo.

"Nu se fumază în cupeu?" întrebă fe-
meia pe bărbatul ei cu o voce slăbită.

— "Nu, Mario! apoi numai unu că-
lător e într'nsul, te vei pute culca
comod."

In loc de a mă cobori, m'am re-
tras în cea parte a cupeului; tinera
părechia ocupă loc chiar pe banca de
lângă mine, și, ca și cum ar fi fost
chiar singur, tinera femeia își plecă ca-
pul palid pe umărul bărbatului său,
er acesta cu gingași o trase cătră sine
și neteșindu-i părul negru, s'erută frun-
tea palidă.

"Aici va avé locu bun" — dise
întorcându-se cătră mine — "vei vedé, că
îndată va adormi..."

Vorbă cu mine ca și cum am fi
vechi cunoscuți, ca și cum cunoscându-i
nefericirea și împărțind durerea lui,
i-ași fi dator cu câte-va cuvinte mân-
găitoare.

Peste puțin timp, după ce adevă
trenul a plecat dela gară, acest om
singular, care nici un moment nu și-a
lăsat privirea de pe soția sa, își puse
degetul arătător pe buze și cu incre-
dere cea mai desvirsită, se întorse
spre mine și încep să-mi vorbesc:

"Ea dorme" — dise sërmanul om
— "nici nu se va trezi până nu vom
sosi în Padua, — și nu va pătimi! Uită
numai, când dorme, fața i-se înroșese!..
Domnia ta încă crești, că e foarte pericu-
lousă bola ei?"

Acastă întrebare neașteptată m'a
surprins foarte mult, der mai mult m'a
surprins fisionomia îngrijată, cu care el
imi aștepta răspunsul.

M'am nisuit a-l liniști. L'am fă-
cutu atent, că respirațiunea îi este li-
niștită și regulată. Elu nu mi-a răspuns
nimicu, ci imi strinse mâna și nici că
mi-a lăsat câteva minute. In fine pe-

ceri, cari le arată pericolul, n'ar pute espune statul ungar ca se perdă situațiunea, pe care a câștigat-o în urma evenimentelor politice dela Sadova.

D-vostre știți, D-lor, că constituțiunea dela 1868 recunoștea și Românilor de acolo ore-cari drepturi; d'ei Români astăzi sunt lăsați în prada arbitrarului autorităților locale.

Unii omeni de stat maghiari și cei mai mulți dintre ei vor să închidă ochii; nu vor să recunoască, că în adevăr există această cestiune ardețore și că trebuie cât se va pute mai curând să se resolve atât în folosul lor, cât și în folosul păcii generale a Europei. Ea există de mult și cunoscute, că din secolul trecut cestiunea naționalităților s'a ridicat în Transilvania, ca și la noi aci cu ocaziunea lui Tudor Vladimirescu. Din nenorocire însă, nici acolo n'a fost înțeles de cei cari au fost în fruntea statului, nici la noi de către Sublima Pörtă.

Ei bine, ea a luat naștere din nou, atât în România, cât și în Transilvania, la 1848; etă, în adevăr, ce găsim scris în această privință în opera lui Hippolite Desprez, intitulată: „Les peuples de l'Autriche et de la Turquie”; și în Elias Regnault: „Histoire politique et sociale des Principautés danubiennes”:

„Printre popoare, cari s'au ridicat în 1848, nici unul mai mult decât Ungurii nu s'au semnalat prin mari acte de curaj, nici unul însă n'a meritat mai mult nenorocirile marelor sale greșeli; căci în realitate nu este Austria, nu este nici chiar Rusia, care a făcut să cadă Ungaria; d'ei sunt naționalitățile vecine, asupra cărora Ungurii voiau să le arunce jugul de care abia se scăpase.”

Și mai departe:

„Mai de multe-ori conjurase pe Maghiari (adeacă baronul Széchenyi) de a nu compromite drepturile lor prin a nega drepturile celorlalte națiuni vecine. Ungaria, dicea el, p'ote să fie fericită; d'ei ea p'ote asemenea, luptându-se contra ei însăși, să grăbescă sosirea celei din urmă ore.”

Vedeți d'ei, d-lor deputați, că există a cestiune a naționalităților în Ungaria, și a existat mult mai înainte, căci s'a manifestat la 1848 și se ridică și azi.

D'ei Ungurii în loc să pună urechia la cele ce se spun de omenii, cari le sfătuiesc pacea și conciliațiunea, și cari omeni se găsesc nu numai în țări străine, d'ei chiar și în sinul Ungariei; ei în loc să urmeze ceea ce li se indică de exigențele justiției și ale civilizațiunii moderne, care ar fi conformă cu siguranța statului lor, cu bunul traiu al popoarelor nemaghiare, cu pacea și liniștea Europei: ei, din contră, prin o politică imprudentă și neomenosă caută a provoca nemulțumiri și chiar desperare prin persecuțiuni, caută a înăbuși o cestiune ardețore ce renasce neînțetată și care, la un moment dat, p'ote să isbucescă, să degeneze în rebeliuni și să dea naștere la cele mai grave și mai neașteptate complicațiuni, la conflicte sângeroase, din cari nu scim nici noi, nici Ungurii cum vom pute eși. Pentru-că d'ei statele cele mari și puternice nu știu s'ordea ce le așteptă în urma unor asemenea evenimente, cari mai totdeauna se sparg în capul națiunilor celor mici, apoi noi? Afară numai d'ei

foșii noștri vecini nu se vor crede, că sunt invincibili și că ei formeză statul cel mai puternic și mai mare din lume.

Ceva și mai mult, D-lor deputați, a fost un deputat ungar, Mocșary, care convins de această cauză justă și dreaptă a Românilor, a voit să i apere și să ia cauza lor în mână. Ei bine, s'a espus la toate neajunsurile și persecuțiunile compatrioților săi; Liga patriotică l'a escumunicat, și, notat bine, că a fost un șef al unui grup politic, și nu numai că a pierdut șefia acestui grup, d'ei a pierdut și scaunul de deputat, și a trebuit să fie ales în Caransebeș în locul generalului Traian Doda.

Ei bine, când vedem, că chiar din sinul poporului maghiar se ridică omenii politici și diare, cari reprezintă cea mai mare autoritate la ei, și vor să ia în mână cauza naționalității române și a naționalităților celorlalte, și nu din punct de vedere, că sunt favorabil naționalității române, ci din punct de vedere, că vedă un pericol eminent în această rivalitate care există și va exista între Români de o parte și Unguri de cealaltă parte.

Ei bine, D-lor deputați, ca să aveți o idee și să vedeți cât merge de departe șovinismul maghiar de patriotismul englez, nu aveți decât să faceți o comparațiune. În adevăr, Domnilor, vedem în Engliera pe bătrânul Gladstone, care ia luat în mână cauza Irlandezilor, care s'a făcut protectorul acestora, care favorizează doctrinele home-rule, care în adevăr caută să aducă împăciuirea și puterea în Engliera. Ei bine, în Engliera nu s'a ridicat nimeni ca să califice de trădător pe acel bătrân, și fiă-care i dice bătrân venerabil.

Acest bătrân venerabil, departe de a fi tratat ca un trădător sau nepatriot, este stimat și respectat nu numai de Irlandezi, d'ei de întregul popor englez; fiindcă știe poporul englez, că în loc să aibă 20 milioane de luptători, este mult mai bine să se mai adaugă încă 10 milioane de luptători, și din acesta statul nu va avea decât să câștige, atât din punctul de vedere politic, cât și din punctul de vedere economic. Etă d'ei imensa deosebire, care există între un popor, unde educațiunea politică a ajuns la apogeu și în cultura maghiară, care trădează de trădător pe ori-ce om de bine, și nu p'ote să se găsească locul între ei decât numai acei, cari se unesc cu șovinismul lor. Ei bine, când se găsesc cine-va, care se interesează de s'ordea populațiunilor române de acolo, pe când vedem omeni, cari spun: voi cari nu sunteți decât 5 sau 6 milioane, de ce nu voiți să mai fiă pe lângă voi încă 10 milioane, omeni cari și-au versat sângele, pentru patriă, cel puțin ca și voi, pentru-ce nu voiți să împărțiți cu ei s'ordea și drepturile voștre?

Și acestora, D-lor deputați, li se răspunde, că sunt niște trădători. Apoi cu modul acesta, de a fi persecutați asemenea omeni, cari iau în mâinile lor o cauză justă, eu nu am speranță, că Ungurii vor eși de pe calea aceasta, ca să aducă veri-o îmbunătățire popoarelor nemaghiare din regatul Ungariei.

D-lor deputați, nu cunosc decât două mijloce, prin cari statele se p'ot să existe, să prospere și să se întărească. Aceste două mijloce sunt, unul artificial și altul natural. Legea artificială recunoștea confederațiunea. În Elveția, deși sunt trei națiuni distincte, cu toate acestea ele sunt adunate la un loc, ca un singur mănunchiu, în baza instituțiunilor lor politice.

Ei bine, d-lor deputați, pentru-ce omenii de stat ungar nu vedă, că singurul mijloc pentru Ungaria și chiar Austria, de a pute forma un stat puternic, de a exista, nu este decât dând egalitate de drepturi tuturor locuitorilor din regat?

Am văzut în Viena pe un fronspiciu scris aceste cuvinte: *Justitia est fundamentum regnorum.*

Pentru-ce d'ei nu s'a făcut justiția pentru toate popoarele, cari se găsesc în sinul Austriei și Ungariei? Căci un stat, care se compune din mai multe rase, decât voescă să fiă puternic, decât voescă să atragă pe celelalte popoare, trebuie să admită o măsură dreaptă pentru toate națiunile, cari fac parte din sinul lui.

Etă, D-lor deputați, ceea ce scriam pe la 1882, când am tratat, în o broșură, cestiunea Dunărei: „D'ei Austro-Ungaria dorește în adevăr a deveni un mare stat respectat și iubit în Orient, să caute a-și conuista acest loc în inima și opinia popoarelor, nu prin temerea ce ar pute inspira puterea și amenințările sale, d'ei prin interesul și simpatia ce ar deștepta, în spiritul și consciința popoarelor din Orient, o conduită nobilă, justă și generosă: *Nulum est imperium tutum nisi benevolentia munitum.*”

Și într'adevăr, D-lor deputați, eu nu cunosc decât două mijloce sigure și durabile, cari p'ot să garanteze existența și prosperitatea lor, și aceste două mijloce sunt: justiția și omogenitatea rasei.

Fără indoelă, că fără justiția nu p'ote exista organizarea posibilă; d'ei veți conveni și D-vostre cu mine, că atunci, când statul se compune de populațiuni de aceeași rasă sau naționalitate, legăturile de sânge, afinitatea, simpatiile și o mulțime de alte inclinări naturale vin și suplinesc adesea defectele unei organizațiuni ce n'ar fi basată pe o perfectă egalitate de drepturi, pe o absolută justiție. Căci așa este în natura omului, că el se suferă și se fiă mai puțin exigent cu frații săi, decât cu străinii.

Când însă statul se compune de populațiuni de mai multe naționalități, atunci trebuie ca confederarea sau organizarea politică să fiă foudată pe o perfectă egalitate de drepturi și de interese, și justiția să se aplice cu cea mai mare nepărtinire pentru toți locuitorii fără nici o deosebire de rasă sau credință, pentru ca ei să p'otă simți și aprecia foloșele unor asemenea instituțiuni politice, menite a combate și preveni disensiunile și antipatiile naturale, cari se manifestă firesc în sinul statelor de mai multe naționalități.

Nu mai aplicarea acestei teorii ne esplică nouă cum cele trei populațiuni, cari formeză republica elvețiană, și cari fiă-care din ele aparțin celor mai

mari și mai gloriose națiuni din Europa, formeză un singur stat puternic și indivisibil.

Alfelu trebuie să convenim cu toții, că Napoleon I., care, relegat la Sf Elena, devenise, din mare căpitan, un filosof profund, avea mare dreptate, când dicea, că Europa nu va fi liniștită decât numai din momentul, când fiă-care națiune și va avea hotarele sale naturale.

Dreptul de vot este nul pentru Români din Transilvania; 2.000 de alegători Unguri au dreptul să dea un deputat, pe când 6.000 de ardeleni nu p'ot să aibă, după constituțiunea ungară, un singur reprezentant.

Să luăm ca exemplu Clușul. Acest departament numără 240.000 locuitori; din acești 200.000 sunt Români, și restul de 40.000 sunt Unguri și alte naționalități. Numărul deputaților, ce acest district trebuie să dea, este de patru, alegătorii sunt 3.481; dintre acești populațiunea română nu are decât 187 alegători, și restul de 3.374 sunt Unguri.

Și cu toate acestea mai există prin unele unghiri ale Europei o legendă despre pretinsul liberalism ungar.

Grație acestui sistem oligarhic, mascat, și așa d'ielor prerogative nobiliare: *nobilitas hungarica*, statul maghiar, în dragostea lui pentru libertate, egalitate, fraternitate, a făcut din un număr de 500.000 Unguri, cari se găsesc în Transilvania, 80.000 alegători, pe când asupra unui număr de mai bine de 2 milioane de Români și de Sași numai 40.000 sunt alegători.

Ce justiția și proporția mai p'ote fi acesta?

Înțelege ori-cine d'ei că, cu un asemenea regim ipocrit și despot, este desființată în mod radical existența politică — de care nu puțin depinde existența morală, socială și economică a individului: căci: *sub tutela juris publici jus privatum lotet* — a celorlalte naționalități și în special a naționalității române din regatul Ungariei.

Cu alte cuvinte, lupta întreprinsă de Români ardeleni pentru existența naționalităților, și care dată dela 1848, când Ungurii ceroră să incorporeze Transilvania, lăcomia, care i-a făcut să plătescă scump, de la 1849 și până la 1866, acea pasiune și acea nedreptate și care p'ote să i espună la consecințe mult mai funeste; lupta de existență, repetă, vedem că continuă sub o altă formă și în alte condițiuni, și că ea nu va înceta decât numai atunci, când Maghiarii veind la simțurile mai umane, la idei mai juste, vor recunoștea că și națiunea română, care face parte din statul maghiar, are dreptul să existe și să trăiască în individualitatea ei naturală, la s'ordea dreptății și alți civilizațiunii, după cum au dreptul să existe și să trăiască toate celelalte naționalități din lumea cultă și creștină. (Va urma.)

SCRIERILE DILEI.

„Liga în favoarea unității culturale a Românilor” Sâmbăta trecută s'a ținut în sala Universității din București, adu-

trunsu de o durere adenoă se uită la s'ermana bolnavă și d'ise:

„Nu! nu se p'ote, nu p'ote să m'oră o ființă, pe care o iubesc atât de mult, precum te iubesc eu pe tine, Mario! — Sunt convins, că d'ei ar muri această s'ermană ființă, eu și ar trebui s'o urmez peste câteva zile, și eu și fi în stare a o învia.”

Aceste cuvinte m'au p'etrunsu inima ca o negră prevestire. Chiar și acum, când imi aduc aminte de ele, simțesc o frică superstițiosă, pentru-că viața s'ermanului artist, după cum a preșis atunci, așa s'a și finit.

Domnul acela, care a preșis la gară m'ortea apropiată a femeii bolnave, în adevăr nu s'a înșelat. Flacăra debilă, care a fost sufletul s'ermanei Maria, din și în falfăia mai debilă în Padua. Când se finiră s'erbătorile Sântilor patroni, își exprimă dorința, că i-ar plăce să m'ergă la sat, între movilele dela Augené, unde, precum spera, va pute dobândi viață și sănătate.

Intr'o dimineță plecă din orașu o căruță mare, la care era prinsu un șin-

guru cal. În căruța, care mergea încet și cu îngrijire, era culcată pe patru perni Maria, palidă și tristă ea; suridea din când în când bărbatului său, care ședea față în față cu ea și o privia cu atențiunea unei mame.

La s'fințirea s'orelui au ajunsu în sătuleț. De pe movilele verzi, vântul de sera aducea respirul lin al vieții; — pretutindenea se aușiau strigăte de bucurie, gălăgiă de copii și cântece. Omenii eșiseră la aer liber și erau veseli, d'ei când suferinții se apropiară de ei, veselia a încetat, cântările s'au s'fârșit, și cu toții priviau cu compătimire la cei sosiți.

Căruța se opri înaintea unei case nouă, care era albă, ca o mirisă. Rubly sări din căruță.

„O! am sosit în fine! și mulțămesc Paolo... Ce frumos și ce bun este aici totul!.. Oh, aici nu i cu puțință să m'oră omul.”

„Vei vedea, scumpă, ce odae frumoasă am întocmit pe s'ema ta... Nu te mișca, Mario! Lasă să deschid ușa... apoi... așa... e deschisă... Acum vino!”

Cu aceste cuvinte Rubly luă pe brațe tînăra femeie, ca pe un copilăș adormit, și o duse în etagiu.

— „Dumneșu se-i redeie sănătatea!” esclamă o tînăra femeie, făcându-și cruce. Copii, cari cu un șgomot mare s'au adunat la sosirea căruții, de odată au amuțit. Un preot bătrân, clătănându din cap, d'ise încet:

„Nu va fi consultă să m' departu prea tare de aici.”

Intre acestea Rubly a intrat într'o odae din etagiul primu, și pe soția bolnavă, care nu dicea nici un cuvânt, o culcă pe un așternut frumos alb.

„Aici te vei simți bine, Mario,” d'ise Rubly, „aici vom fi fericiti! Măne dimineță filomelele vor fi mărturiile sculărei tale, ca atunci... mai aduci-ți aminte?... Chiar ca acesta a fost și odae în care ne-am treșit în dimineța de după cununiă... Tu ai deschis ferestrele în crepatul d'orilor și ai esclamat: „Ce fericită e lumea!”... Maria își deschise ochii, și puse mâna pe fruntea soțului său și-i neteși

p'ercul, apoi îi d'ise astfel:

„Va fi timpul acum, ca și tu să te odihnesci; de două nopți nu ai dormit. Mergi! Măne dimineță tu vei deschide ferestra, tu vei lăsa în odae lumina d'orilor. D'ei așa dormi, trezeste-mă... Vei vedea cât voi fi de frumosă?... de veselă, măne!”

La bolnavii, cari pătinesc de oftică, semnul sigur al m'ortii e voia bună. Când s'ermanul Rubly se sculă în ziua următoare, când deschise ferestra, ca lumina să p'otă străbate înlantru, agră încet pe Maria, d'ei nu a primit răspuns. O agră și a doua oră pe nume și i s'rută fruntea, d'ei buzele lui în această s'rută au simțit răcula m'ortii... Afară suridea aurora dimineții și în odae străbătă veselia naturei; în splendorea acestei dimineți frumoșe, lumea în adevăr se vedea fericită, d'ei sufletul lui Paul Rubly era cuprinsu de o adenoă intristare și desperare... (Va urma.)

narea generală a studenților, la care au asistat mulți Români de origine din Transilvania, precum și deputați, profesori și alții. Adunarea a fost convocată, pentru a discuta și a vota statutele societății, care va avea ca deversă apărarea intereselor Românilor din afară de reștat. Adunarea a fost presădată de d-lă *Mehedinți*. Societatea nou constituită se numește „*Liga în favoarea unității culturale a Românilor*”. Cotisațiunea de fiă-care membru va fi de 1 franc pe lună. Se vor ține două adunări generale obligatorii pe fiă-care an.

Statute neaprobată. Statutele societății sodalilor români „*Progresul*” din Arad, înaintate acum a doua-ora la ministeriu spre întărire, au fost respinse și de astă dată. Ministrul de interne a denegat clausula de aprobare, sub pretext, că o parte însemnată dintre cei interesați nu o doresc, fiindcă înființarea ei ar putea ușor să provoace frecări între diferitele naționalități.

Nu înțelegem ce fel de „frecări” ar putea provoca o nevinovată societate de meseriași și industriași, ca cea din Cestiune?! care nu a avut altă scop decât progresul și instruirea reciprocă între membri săi. Societatea aceasta a operat în bună înțelegere și până acum de vre-o 5—6 ani, întrunind pe membrii săi într-un cabinet de lectură, unde după munca de peste zi, se îndelătniceau cu citirea foilor și a altor scrieri folositoare. De atâția ani încoco a dat și concerte și a arangiat în tot anul baluri în favorul fondului său, fără să fi dat măcar o dată numai ansă la conflicte, or „frecări între diferitele naționalități.” Numeroșilor Români meseriași și industriași din Arad așadără nu li-se încuviințază nici măcar dreptul de a se întruni în o societate nevinovată, a cărei scop nobil e „progresul”, și nu le stă în voiă a avea nici măcar mângâierea de a soci, că și dâșii au contribuit după putință la bunăstarea și prosperarea nămului lor!

A 25-a aniversare a domniei regelui Carol I. În 10 Maiu 1891 se vor împlini 25 de ani dela suirea regelui Carol, pe tronul României. Acestă zi, după cum scriu ziarele de dincolo, va fi sărbăta cu o deosebită solemnitate în întreaga țară.

Invitare la balul Reuniunii femeilor române din Sibiu, ce se va ține în 21 Ianuarie st. n. 1891 în sala hotelului „*Impăratul roman*”. Inceputul la 8 ore seara. Venitul curat este destinat în favorul reuniunii. — Comitatu reuniunii. Prețulu de intrare: a) de persoană 1 fl. 50 cr., b) membrii de familie câte 1 fl. 50 cr., de persoană, ér dela 3 persoane în sus de fiă-care persoană câte 1 fl. Loge mare 8 fl.; loge mică 5 fl.

Avantagiile tarifului pe zone, după cum constată cifrele oficiose, au fost în anul acesta mai mari încă, decât în trecut, când pentru prima-ora s'a introdus acest tarif. Astfelu dela 1 August și până la 20 Decemvre 1890 au călătorit pe căile ferate ungare mai multă cu 1.417,306 persoane și au adus un venit mai mare cu 397,352 fl., decât în același timp al anului trecut.

Asil pentru femeile bețive. Ia Bremerhaven a apărut o broșură foarte interesantă din pna doctorului Wilhelm Bode. Elu dice, că beția se pte vindeca

inse numai decă bețivii pasionați vor fi internați într-un asil. În Germania sunt deja 14 asemenea asiluri pentru bețivi. În broșura sa doctorul Bode arată rezultatele acestor asile, cari sunt dintre cele mai multămitore. Incurajată de acest succes, d-șora Berta Langstrass a fondat și ea un asil pentru femeile bețive, așa că de aci încolo se vor pute cura și femeile bețive. În asil sunt trei clase: în cl. I se plătesc 3 mărci, în cl. II 1½ marcă ér în cl. III 60 pfenici pe zi. Se primesc inse în asil și gratis femeile, cari sunt lipsite de mijloce. S'a aflat cu această ocași, că cele mai multe femei au devenit bețive fiind bolnave și bëndu cognac séu bere. Se scrie în același timp, că la Basel profesorul Bunge a înființat o societate, care propagă a nu se bea nici un fel de beutură spirtosă.

Musica bisericescă. În ziua de 1 Ianuarie (stil nou) se vor cânta de cătră Reuniunea de musica bisericescă, în biserica evangelică din locu următoarele piese: 1) Mozart: „*Agnus dei*”, pentru solo de altu cu acompaniarea organelor. 2) Mendelsohn: „*Mit der Freude zieht der Schmerz*” pentru coru mixt.

La numărarea poporului.

Cu ziua de mâne se începe în totă țera numărarea poporului, care se va termina în 10 Ianuarie st. n. Pentru ca cetitorii noștri să înțelgă mai ușor formularele ce s'au împărțit și se vor mai împărți pentru acest scop, aflăm de bine a le da unele explicări.

Vom începe cu formularul întâiu, fôia de numărare (consciere) care împărțindu-se fiă-căruia individ va conține datele statistice cele mai capitale.

La umplerea foilor de numărare trebuie să se ia în băgare de sémă, că recensământul are să constate starea populației cum a fostu ea la meșul nopții în 31 Decemvre 1890 st. n. așa că tôte schimbările, ce se vor face în timpul cătră dura numărarea (dela 1—10 Ianuarie 1891) precum casurile de nascere, de mörte séu schimbări de locuință, ș. a., nu sunt a se lua în considerațiune. D. e. decă cineva din familiă a murit în țorile țilei anului nou, atunci se va numera și el, adecă și pentru elu va trebui să se umple o fôia de numărare, fiind-că acesta a fost încă în viață în seara de 31 Decemvre 1890. Unu copil inse, care s'a născut în 1 Ian. 1891 st. n. nu trebuie numărat, fiind-că nu s'a aflat în viață la 31 Decemvre, la meșul nopții cu servitorii e totu așa. Familiile acelea, cari a tocmit servitore pentru anul viitor, vor trebui să inducă în foile de numărare (consciere) pe acei servitori, cari au stat în serviciu până în ziua de 1 Ianuarie st. n. 1891.

Cei ce știu ceti și scrie vor putea ușor să răspundă la întrebările din foile de numărare.

În rubrica întâi se va induce numele de botez și de familiă; în rubrica a doua anul și ziua născerei, ér în rubrica a treia locul născerei. În rubrica a patra se va scrie unde și are fiă-care domiciliul séu, cum se dice pe „foile de consciere” — indigenitatea (Zuständigkeit). Acestă rubrică întempină mai mari dificultăți, deore-ce nu fiă-care cunoșce dispozițiunile legi despre domiciliare și în deoseb, când cineva locuindu timp mai îndelungat ca contribuabil în altă localitate, își schimbă domiciliul. Se șie inse, că femeia urmază în privința acestă bărbatului, așa că decă unu Brașoven s'a căsătorit cu o Sibieniă, domiciliul ei este totu Brașovenul, adecă acela al bărbatului. Totu asemenea se întâmplă și cu copiii.

În rubrica a 5-a se va scrie religiunea, confesiunea, într'a 6-a limba maternă. Aici la rubrica acesta trebuie să fiă cu băgare de sémă fiă-care, ca să

scrie clar și lămurit limba sa maternă în rubrică. Mai ales că în aceea rubrică nu fără intențiune s'a mai adăus și întrebarea, că „ce limbă din patriă mai vorbesc?” Așa că aici ușor se pte face încurcătura, scriind cineva peste tot limbile ce le vorbesce și uitând a scrie în rëndul înteu, d. e. limba maternă română, și apoi mai vorbesc încă unguresce, nemșesce etc.

În rubrica a 7-a este a se arăta starea familiară, decă cineva e însurat ori nu, veduv etc.

Rubrica a 8-a se împarte în două întrebări: În cea dinteu cere a se arăta ocupațiunea principală séu oficiul, aici să se evite numirile generale, precum funcționar, neguțător etc. și să se spună apriat ce fel de funcționar, neguțător, ori meseriaș este cineva, d. e. notar de cerou, băcan, ferar, pantofar ori cismar ș. a. La a doua întrebare este a se introduce ocupațiunea lateră d. e. că cineva mai este și proprietar de casă séu de pământ, séu agent la vre-o societate de asigurare etc. etc.

Rubrica a 9-a se împarte în trei întrebări. La întrebarea întâi (independent ori în referința de serviciu?) cineva scrie în fôia sa de pildă: măestru cojocar; pe calfa lui o introduce pe fôia lui la a doua întrebare, (decă nu e independent în ce fel de calitate e aplicat?) lăsându pe cea dinteu nerăspuns, cu cuvântul „*calfa*”, ér la întrebarea a 3-a (decă nu ești independent la ce măestru ești aplicat) scrie: N.N. măestru cojocar.

La soți și la copii nu se va răspunde la întrebările din rubrica a opta și a noua, a deșea rubrică se va implé, inducându-se ocupațiunea principală a tatălui resp. a bărbatului.

Cu privire la servitorii din casă la întrebarea din rubrica a 8-a nu se va răspunde; ér la rubrica a 9-a se va răspunde numai la întrebarea a doua: servitor în casă, bucatăresă, vizitiu etc.

— Rubrica a deșea se implé ca și la soți și copii.

Rubrica a 11 (sci scrie și ceti) și a 12 (ești bolnav séu bolnavă) este ușor de răspuns.

Adnotarea numai atunci să se facă, decă acela pentru care se scrie fôia de numărare, suferă de defecte deosebite spirituale și corporale. (Va urma.)

Literatură.

Cinci-deci de colinde, adunate de școari dela școlele medii române din Brașov sub conducerea lui *Andrei Barseanu*, profesor. — Brașov, tip. A. Mureșianu, 1890. O broșură în 8° cu 38 pagine. Prețulu 20 cr. val. a. Se pte procura la librăria Nicolae I. Ciurcu din Brașov.

Correspondența „Gaz. Trans.”

Oradea-Mare, 28 Decemvre 1890.

Onorată Redacțiune!

Nu suferă indoelă, că Melitonu posedă darul scrierii. Păcatu inse, că acestu donu al lui Dumneșu nu-lu valoréză în interesul unei cauze mai juste, decât cum pot să fiă de juste încercările lui continue, de a mă face odiosu înainte conaționalilor mei; pentru-că aceea să și-o însemne bine Melitonu, cumcă eu imi iubesc națiunea cu iubire mai curată decât densusu. Inse

deore-ce Melitonu în ciclul séu de articuli publicat în n-rii 276 și consecutiv ai „*Gazetei*”, se demite la personalități și invective continue; pe care terent eu pre densusu nu-lu pot urma; deore-ce mai departe, însuși Melitonu s'a abătut dela obiectu, atingându în articuli săi de mai înainte nise episoduri istorice; ér acuma imi impută mie abaterea dela obiectu, pentru-că mi-am făcut reflecșiunile totu la aceleși episoduri istorice;

deore-ce totu Melitonu făcându as-

mănări între „trecutu” și „presentu”: pe mine mă înfruntă, că i am urmat pe același terent;

deore-ce, că se retac altele, Melitonu decate ori nu-i succede a-mi răsturna argumentările, crede că și va ajunge scopul prin aceea, că se nisesce a mă face ridicul; ceea-ce e una dintre cele mai mărșave apucături sofistice;

deore-ce prin urmare, noi nu ne luptăm cu arme egal:

tôte aceste considerațiuni, mă îndreptătesc, că, fidelu propusului meu de a nu mă demite cu pseudonimul Melitonu în polemă, — să mă simt dispensat dela ori ce răspuns ulterioru.

Dr. Augustin Lauran.

ULTIME SCRIRI.

În *Senatul român*, după ce a vorbitu d-lă *Petre Grădișteanu* la Cestiunea ardelenă, a făcutu în ședința dela 17 (29) Decemvre d. senatoru *Mărzescu* privitoru la Ardeleni, următoru amendamentu:

„*În ordinea acestă de idei, Senatul, călăuzit de simțimintele de umanitate și de onore națională, se crede dator în chiar interesul consolidării Majestății Vostre ca, conformu principilor de dreptu internațional, să intervina pe lângă Imperiulu Austro-Ungar spre a se face să înceteze persecuțiunile, de cari suferă Românii din Transilvania.*”

Acestu amendamentu a fost respins după o viuă și interesantă discutiune, la care a luat parte și d-lă ministru de externe *Lahovary*, care l'a combătut. D. *Mărzescu* a declarat, că d-sa cere numai intervenirea pe cale diplomatică, făcându apelul la sentimentulu de umanitate și de dreptate, inse nu cere să declare rășboiu.

TELEGRAMELE „GAZ. TRANS.”

(Serviciulu biroului de cosp. din Pesta.)

Viena, 30 Decemvre. Antiseiniții inscenară în dietă éraš un scandalu, care dură mai multu timp.

Paris, 31 Decemvre. Antegarda colonelului *Archimand* din Sudan, se ciocni cu trupele inimice ale indigenilor; omori pe 50, ér pe ceilalți îi împraștia.

Boulogne, 31 Decemvre. *Parnell*, *O'Brien* și alți deputați irlandesi au sositu aici pentru ca să țină conferențe.

New-York, 31 Decemvre. La *Procupine Creek* a fostu o luptă sângerôsă între trupele uniunii și între Indiani; 75 soldați ai uniunii au fost omoriți și răniți, din 110 combatanți, 250 femei și copii indiani au fost uciși.

Viena, 31 Decemvre. Inoculațiunile cu limfa doctorului *Koch*, au dat până acum în tôte clinicile de aici, cele mai bune rezultate.

DIVERSE.

Diarist milionar. Proprietarul țiarului „*World*” din New-York, cu numele *Iosif Pulitzer*, după cum se vestese din Londra, și-a vëndut țiarul séu unui sindicat din New-York pentru prețulu de 9½ milioane florini. Se dice, că *Pulitzer* s'ar fi născut în Budapesta și că pe timpul rășboiului româno-ruso-turcu a servit ca corespondent din Budapesta al țiarului „*New-York-Herald*”. Când „*World*” a ajuns proprietatea lui *Pulitzer* apărea în 50,000 de esemplare; acum inse apăre în 300,000 de esemplare.

Proprietaru:
Dr. Aurel Mureșianu.
Redactoru responsabilu interimalu:
Gregoriu Maior.

Cursul ptelei Braşov

din 31 Decembrie st. n. 1890

Table with 2 columns: Item (Banote românești, Argint românesct, etc.) and Price (Vând, 8.94, etc.)

Cursul la bursa de Valza

din 30 Decembrie st. n. 1890.

Table with 2 columns: Item (Renta de aur, Renta de hârtie, etc.) and Price (102.95, 100.20, etc.)

Advertisement for 'CEASORNICĂ' watch by Emil Mayer. Includes an image of a pocket watch and text: 'PREMIUL FI. 2.95 CR.', 'OP. Q. HINDARFI FI. 3.75 CR.', 'CEASORNICĂ cu mecanism pentru deşteptat...', 'FABRICA DE CEASORNICĂ a lui EMIL MAYER'.

Advertisement for 'Césornice!' watches. Text: 'Am onórea a aduce la cunoştinţa onor. publicú, că pentru sèrbătorile Crăciunului şi de anulú nou m'am asortatú cu totú soiulú de césornice...', 'CÉSORNICE DE AUR pentru BARBAŢI ŞI DAME', 'EDUARD I. DRESSNANDT, Strada Vămei No. 31.' Includes decorative border.

Numere singuraticce din „Gazeta Transilvaniei“ à 5 cr. se potú cumpèra în tutungeria I. Gross, şi în librăria Nicolae Ciurcu.

Advertisement titled 'Avisú d-lorú abonaŷi!'. Text: 'Rugám pe d-nii abonaŷi ca la reînóirea prenumerăŷiunii sè binevoiascá a serie pe cuponulú mandatului postalú...', 'Administraŷ. „Gaz. Trans.“'

Mersulú trenurilor pe liniile orientale ale cáii ferate de statú r. u. valabilú din 1 Octomvire 1890.

Large railway schedule table with multiple columns for routes (Budapesta-Predeal, Predeal-Budapesta, etc.), train types (Trenú de pers., Trenú de accele- ratú), and departure/arrival times.